

Histo-visie

Oranjeklant of Keeshond

Op vrijdag 26 januari 1787 verscheen in de Zuidhollandsche Courant een schijnbaar uit Hasselt afkomstige ingezonden brief. Schijn-

baar, want het was in die tijd heel gebruikelijk dat 'journalisten' beschuldigingen uitten door een denkbeeldige briefschrijver op te voeren. Deze schrijver werd dan het liefst als inwoner van de betreffende stad gepresenteerd. Bij de lezer moest hierdoor elke

twijfel aan de echtheid van de brief weggenomen worden.

Hoe luidden nu de beschuldigingen. De brief begon met een inleiding. In heel de Republiek was geen plaatsje te vin-

den dat zo oranjegezind was als Hasselt.

Daarna ging het afbreukverhaal als volgt verder: Het is algemeen bekend dat men in die plaats meer van de jeneverfles houdt dan van lezen.

Geen ideale vestigingsplaats voor een boekverkoper dus. Toch wilde de magistraat graag een boekhandelaar overhalen zich in Hasselt te gaan vestigen.

De briefschrijver voerde als reden aan dat dan het stadsbestuur haar Oranjegezinde pamfletten en boeken via hem kon laten drukken.

Men wist door een mooi traktement in het vooruitzicht te stellen ene Hondekoeter over te halen zich in Hasselt te gaan vestigen.

De briefschrijver typeert hem als oranjeklant en als een onnozele hals.

Eind 1786 kreeg hij van de lantaarnopstekers de opdracht om Nieuwjaarswensen te drukken. Daar hij zelf geen drukkerij bezat, be-

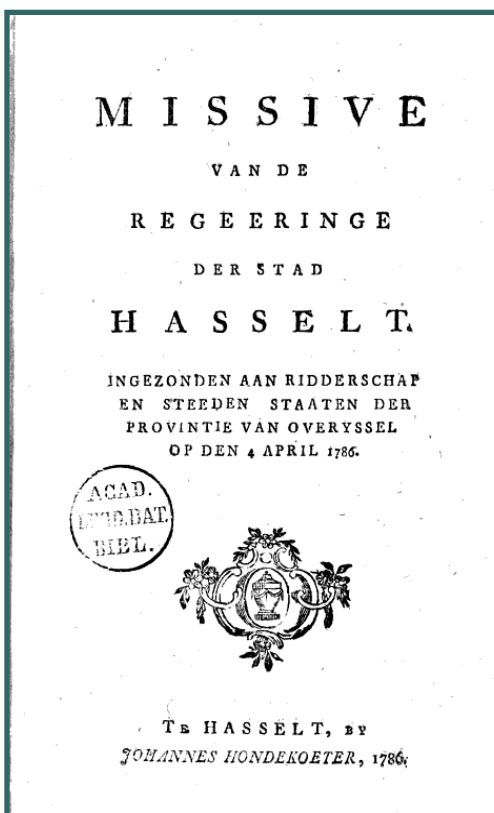
steedde hij het uit aan een Amsterdamse drukker.

Die vervaardigde soortgelijk drukwerk voor de Amsterdamse collega-lantaarnopstekers. De drukker ging aan de slag. Veel werk was het niet, want het enige tekstonderdeel dat hij veranderde was de vervanging van de stadsnaam Amsterdam door die van Hasselt. De rest van tekst bleef ongewijzigd.

Aanvankelijk was iedereen blij totdat een inwoner van Hasselt de tekst eens beter bestudeerde. De lantaarnopsteker had hem *Rust, Eendracht en Vrijheid* toegewenst.

Gehate door de patriotten gebezigde termen die bij de oranjegezinde burgerij van Hasselt totaal niet pasten.

De magistraat liet na een vergadering waarbij volgens de briefschrijver zo als gewoonlijk één of twee jeneverflessen werden genuttigd, alle inmiddels al uitgedeelde exemplaren weer innemen en ontboden de lantaarnopstekers op het stadhuis.

Bronnen:

Diverse kranten uit de periode 1786–1790.

Zij wezen naar Hondekoeter. Ook hij werd ontboden. Hij achtte zichzelf niet schuldig, omdat hij de bewuste papieren vooraf niet had gelezen. De magistraat nam met deze verdediging geen genoegen en besloot tot intrekking van zijn traktement over te gaan. Inmiddels was het 'grauw' in beweging gekomen. Na eerst verwensingen te hebben geroepen ging het tot plundering van het huis van Hondekoeter over. Dit tot schrik van zijn hoogzwangere vrouw. Alles werd vernield. Hondekoeter was daarna totaal geruïneerd. Een paar maanden eerder had hij nog voor de oranjegezinde stadssecretaris Exalto d' Almaras een tweetal belangrijke drukwerken verzorgd.

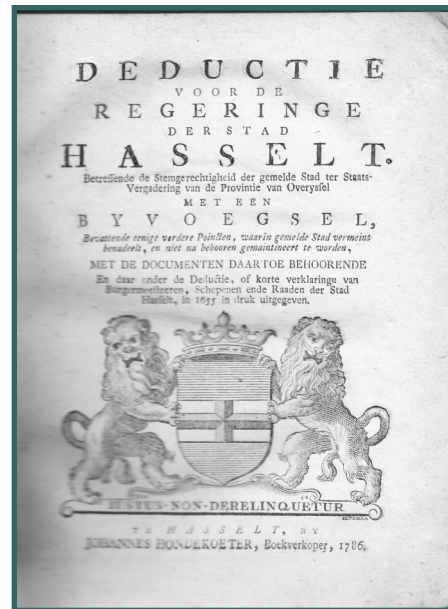
Zo maakte hij in april 1786 de uitgave mogelijk van de *Missive van de regeering der stad Hasselt aan haar edel mogende Ridderschap en Steeden, Staten van de provincie van Overijssel*. En in oktober van dat jaar fungeerde hij als uitgever van de *Deductie voor de regeering der stad Hasselt, betreffende de Stengerechtigheid der gemelde Stad ter Staatsvergadering van de Pronvintie van Overijssel*. Het eerste was meer een pamflet, maar het laatst-

genoemde werk was omvangrijker. Het omvatte 225 bladzijden en kostte 2 gulden. Het was volgens een advertentie in de *Rotterdamsche Courant* op 27 plaats te koop.

We krijgen de indruk dat Hondekoeter aanvankelijk oranje gezind was. Zo verkocht hij onder andere de *Nederlandsche Prinselijke Almanach* en in 1786 adverteerde hij nog met het *Stadhouderlijk A.B. boek voor de Vaderlandsche jeugd met spel – en lees oefeningen*. Het bevatte onder meer een beknopte beschrijving van het Staat- en stadhouderschap.

Wie was deze Johannes Hondekoeter? Hij werd op 12 mei 1763 in Amsterdam in de Westerkerk gedoopt. In zijn geboortestad trouwde hij op 2 december 1785 met Geertje Kikke. Niet lang daarna moet hij naar Hasselt verhuisd zijn. In april 1786 was hij daar immers al als boekverkoper actief. Het gezin woonde in het eerste kwartier. Het geluk leek hen dat jaar toe te lachen. Geertje werd zwanger. Het kind moet volgens het artikel in de *Zuidhollandsche Courant* begin 1787 geboren zijn.

Dat jaar was voor het gezin Hondekoeter dramatisch begonnen. Zijn traktement werd ingehouden en zijn woning geplunderd. Niet een ideale situatie om een

kind groot te brengen. Misschien waren deze kommerrijke omstandigheden er debet aan dat Gerrit Johannesz pas op 6 september 1789 in Hasselt gedoopt werd.

Al die tijd kreeg Johannes het stempel mee dat hij patriot was. Maar was dat ook zo? Ook na januari 1787 bleef hij oranje gezinde leetuur verkopen. In oktober adverteerde hij met een boek waarin de herstelling van de stadhouder bejubeld werd.

Toch werd hij in mei 1788 van elk ambt uitgesloten. Een jaar eerder was hij namelijk één van de 26 ondertekenaars

geweest van een verzoek aan de magistraat om de oprichting toe te staan van een *Vaderlandsch Exercitie Genootschap tot bewaaring en bevordering van de algemeene ruste*.

Had hij het verzoek ondertekend omdat hij toen patriottische sympathieën koesterde of omdat hij aan den lijve ervaren had wat het betekende als je veiligheid niet gewaarborgd kon worden. De plundering is hem ongetwijfeld niet in de koude kleren gaan zitten.

Was hij nu oranjegezind of keeshond.

Niet helemaal onmogelijk is dat hij in 1787 is gaan schuiven.

Zijn opstelling is echter niet zodanig geweest dat na het stadhouderlijk herstel er voor hem geen boterham in het oranje gezinde Hasselt meer viel te verdienen, want in februari 1790 adverteerde hij in de *Ommerlander Courant* nog met een boekwerkje *Verward Nederland*, dat handelde over de periode 1780-1787.

Toch lijkt het erop dat hij het financieel moeilijk had.

Later in dat jaar is hij uiteindelijk toch naar Kampen vertrokken. Uit een advertentie valt op te maken dat hij dan in die stad woonachtig is.